

Absztraktok

Dombrovski Áron: Pornográfia és beszédaktus-elmélet – részletes áttekintés

A feminista nyelvfilozófia nem túl hosszú történetében Rae Langton „Speech Acts and Unspeakable Acts” című tanulmánya a mozgalom első pozitív kutatási programjaként mérföldkönek tekinthető. A cikkben Langton – John L. Austin beszédaktus-elméletét felhasználva – igyekszik Catharine MacKinnon tézisént analitikus filozófusok számára is befogadható módon interpretálni: a pornográfia olyan beszéd, amely elnyomja és elhallgattatja a nőket. A téma jelentősége ellenére azonban a vitakörben előforduló szövegek megértése nehézséget okozhat azok számára, akik nem rendelkeznek bizonyos történeti és kontextuális ismeretekkel.

Tanulmányom fő célja, hogy ezt a beszédaktus-elmélet és feminista filozófia metszetében elhelyezkedő speciális területet a szükséges háttérismeretekkel együtt mutassam be, feltérképezve nemcsak a központi szövegeket, de a tágabb szakirodalmat is. E tanulmányban hat szakasza van. Az 1. szakaszban ismertetem MacKinnon liberális pornográfia-kritikáját, kontrasztba állítva a konzervatív megfontolásokkal. A 2. szakaszban „a pornográfia maga az ártalom” mackinnoni tézisént vizsgálom, felvázolva annak különböző értelmezési lehetőségeit. A 3. szakaszban igyekszem rávilágítani arra, hogy mi motiválhatta MacKinnont az első pillantásra implauzibilisnek tűnő „pornográfia mint beszéd” tézisént megfogalmazására. A 4. és 5. szakaszban a langtoni elnyomás és elhallgattatás érvekkel foglalkozom. Végül, a 6. szakaszban a langtoni elemzéssel szemben felvethető leggyakoribb ellenvetéseket mutatom be: a pornográfia verbális természetével kapcsolatos aggályokat, a szólásszabadság védelméről szóló vitát, valamint a konszenzuális szexuális kapcsolat eltérő fogalmait.

Kulcsszavak: analitikus filozófia, analitikus nyelvfilozófia, pornográfia, beszédaktus-elmélet, elhallgattatás

Héthelyi Máté: Halál és halhatatlanság a *Phaidónban*

Tanulmányomban Platón *Phaidónjának* egy részletét (105e6–107b10) tárgyalom, melyben Szókratész abból, hogy bebizonyította a lélek halhatatlanságát, arra következtet, hogy a lélek elpusztíthatatlan. Az érvet több szerző is hibásnak tekinti a Platón-szakirodalomban – például Taylor, Bostock –, ugyanis abból, hogy valami halhatatlan,

nem feltétlenül következik, hogy egyben elpusztíthatatlan is. Ezzel szemben mellett érvelek, hogy a *Phaidón* korábbi részeiben a halállal és halhatatlansággal kapcsolatban elfogadott premisszák lehetővé teszik, hogy a lélek halhatatlanságából rögtön elpusztíthatatlanságára következtethessünk, aminek fontos előfeltevése, hogy a halált és halhatatlanságot Szókratész itt sokkal szélesebb, metafizikai kontextusban fogja fel, mint ahogy az első pillantásra látszik.

Kulcsszavak: Platón, *Phaidón*, Sztraton, halhatatlanság, elpusztíthatatlanság

Ónya Balázs: Két érv az igazság definiálhatatlansága mellett

Az igazsággal kapcsolatos primitivizmus (*alethikus primitivizmus*) állítása, hogy az igazság túlságosan alapvető ahhoz, hogy más, alapvetőbbnek vélt fogalmak segítségével meghatározhassuk, vagyis az igazság egy analízálhatatlan, primitív fogalom, illetve tulajdonság. Miközben az alethikus primitivizmus komoly alternatívája a szubsztantív és deflációs igazságelméleteknek, ennek ellenére kevesen próbáltak meg érveket kidolgozni mellette. Dolgozatomban az igazság definiálhatatlansága mellett szóló egyik jól ismert érv bemutatása mellett egy új érv kidolgozásával kísérletezem. Először Gottlob Frege körköröségi vagy regresszus érvét és az ezt kiegészítő mindenütt jelenvalósági tézisést rekonstruálom, majd George Edward Moore nyitott kérdés argumentumát – amellyel a jó definiálhatatlanságát igyekezett alátámasztani – az igazság definiálhatatlansága mellett szóló érvként használom fel.

Kulcsszavak: igazságelmélet, primitivizmus, nyitott kérdés argumentum, Frege, Moore

Pöntör Jenő: Idealista tendenciák a kortárs elmefilozófiában

Írásom első részében először röviden áttekintem az idealizmus fogalmát, majd fölvázolom az idealista elméletek egy lehetséges logikai térképét az idealizmus három típusára összpontosítva: a klasszikus teizmusra, az idealista monizmusra és az antirealista idealizmusra. Ezt követően, a második részben, bemutatom a kortárs pánpszichizmust, mely legalábbis „idealisztikus” elméletnek – vagy inkább elméletcsaládnak – nevezhető a kortárs elmefilozófiában, illetve részletesebben áttekintek két, napjainkban széles körben tárgyalt mellette szóló érvet.

Kulcsszavak: analitikus elmefilozófia, idealizmus, pánpszichizmus

Bernd Prien: Pejoratív kifejezések és ideológiai elnyomás

Az utóbbi években több kutató is – például Rae Langton, Mary Kate McGowan és Ishani Maitra – igyekezett a szexista és rasszista gyűlöletbeszédet John Austin beszédaktus-elmélete segítségével elemezni. Ezek a szerzők egyetértenek abban, hogy a gyűlöletbeszéd két szempontból is elnyomó beszédaktus. Egyrészt elnyomást keltenek oksági következmények révén, másrészt maguk a beszédaktusok inherensen is elnyomóak, függetlenül azok oksági következményeitől. Ugyanakkor vitatott az, hogy ez utóbbi értelemben pontosan hogyan kell érteni az elnyomást.

Javaslatom Rebecca Kuklára épít, az ő meglátásait finomítja. Kuklát követve feltételezem, hogy a gyűlöletbeszéd központi esetei az interpellációk vagy megszólítások beszédaktusával jellemezhetők, a pejoratív kifejezések pedig interpellációk egy bizonyos meghatározott tartalommal. Az interpellációk olyan beszédaktusok, amelyekkel egy társadalmi szerepre támaszkodva szólíthatunk meg egy másik személyt, például „Helló, Eli!” vagy „Biztos úr, ...”. A pejoratív kifejezések hasonló típusú beszédaktusok, ám tartalmuk már derogáló, elnyomó társadalmi szerep. Az interpellációk elemzése során Kukla általános beszédaktus-elméletét használom. Eszerint a beszédaktusok megváltoztathatják a másokhoz fűződő elköteleződéseinket és jogosultságainkat. Amellett érvelek, hogy az interpellációk esetében ez a normatív folyamat legjobban úgy írható le, mint egy hallgatóhoz intézett felhívás arra vonatkozóan, hogy foglalja el azt a társadalmi szerepet, amivel az uralkodó ideológia alapján eleve rendelkezik, ám aktuálisan nem aszerint cselekszik. Álláspontom szerint ilyen jellegű felhíváshoz nincsen szükség domináns társadalmi pozícióra.

Ezt követően igyekszem megmagyarázni, hogy a pejoratív kifejezések miként konsztituálnak elnyomást. Alkalmazva az interpellációkról alkotott elemzést azt láthatjuk, hogy a pejoratív kifejezések arra szólítják fel a hallgatót, hogy töltsen be azt az elnyomott szerepet, amelyet az uralkodó ideológia alapján be kellene töltenie. Ebben az értelemben – Swanson kifejezésével élve – mondhatjuk azt, hogy a pejoratív kifejezések előhívják az ideológiát.

Kulcsszavak: gyűlöletbeszéd, beszédaktus-elmélet, ideológia, elnyomás

Réz Anna: Az abortusz feminista etikája

A feminista filozófia visszatérően kritika tárgyává teszi az abortuszhoz való jog testi önrendelkezésen alapuló védelmét, amelyet legvilágosabb és legsikeresebb formájában először Judith Jarvis Thomson fogalmazott meg. Jelen tanulmány Alison M. Jagger

(1975) és Sally Markowitz (1990) javaslatait tárgyalja az abortusz jogának feminista elveken nyugvó igazolására, tágabban pedig a hasonló struktúrájú érvelések kilátásait az abortuszról szóló vitában. Amellett fogok érvelni, hogy bár a testi önrendelkezésem alapuló, „liberális” érvelések kétségtelenül tévesen keretezik a problémát, ezáltal félrevezető és rosszul informált társadalmi vitákhoz vezetve, a thomsoniánus érveknek mégis vannak vitathatatlan előnyei, mind a filozófiai, mind a közéleti diskurzusban. Ezek közül talán a legfontosabb, hogy – szemben explicit célkitűzéseikkel – a meglévő feminista elméletek nem tudják elkerülni, hogy a magzat és a várandós nő jogai összetűzésbe kerüljenek egymással.

Kulcsszavak: abortusz, feminizmus, feminista filozófia, Judith Jarvis Thomson

Véber Virág: A perspektíva ereje. Diszkrimináció a férfiakkal szemben

Az embereknek tudatos meggyőződésük, értékrendjük és hozzáállásuk ellenére gyakran vannak előítéleteik, amelyek befolyásolják a viselkedésüket – ilyenek például a nemi előítéletek is. Tanulmányomban arra mutatok rá, hogy nem csak a nőket érintik nemi előítéletek, hanem a férfiakat is a nemek bináris vonatkozásában: a nők elleni diszkrimináció felszámolásának egyik fontos aspektusa, hogy foglalkoznunk kell a férfi előítéletekkel is. Írásomban elsősorban a sztereotípiá-fenyegetettség fogalmára, és Stacey Goguen gondolataira támaszkodom. Rámutatok arra, hogy azzal, hogy az ellenséges és a jóindulatú szexizmus hagyományos szerepeket ír elő mind a férfiak, mind a nők számára, mindkettő problematikus lesz a diszkrimináció elleni harcban. Továbbá megvizsgálom a férfiakra vonatkozó sztereotípiákat, és azok implikációit a férfiak önképre, valamint általában a nemi viszonyokra vonatkoztatva.

A nemi értékítéletek és egyenlőtlenségek rendszerét fontos úgy látni, mint ami a férfiakat is érinti. A férfiak nézőpontja azért bír kiemelt jelentőséggel, mert a nemek közötti egyenlőség problémáját mindkét nemre vetítve kell vizsgálni, és integrált megoldást kell találni. A feminizmus nem lesz sikeres, ha csak és kizárólag a nők egyenlőségéért és a nőkkel szembeni előítéletek felszámolásáért küzd.

Kulcsszavak: előítélet, sztereotípiá, sztereotípiá-fenyegetettség, társadalmi nem, feminizmus, etika